

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

ЗМІСТ

Тематичний напрям: Сучасні проблеми корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану

Аймедов К.В., Грицик О.Ю., Попова О.В. РОЗЛАДИ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ У КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ	6
Ващишина О.А. ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕТРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	10
Начинова О.В., Козявіна К.С. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ	14
Тематичний напрям: Корекційно-розвивальні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (логопедичні, психокорекційні, педагогічні практики)	
Арнаутова Л.В., Аветісян К. А. ЛОГОПЕДИЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ІЗ ЗАЇКАННЯМ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ПЛАВНОСТІ	17
Арнаутова Л.В., Аніщенко А.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ВРОДЖЕНИМИ НЕЗРОЩЕННЯМИ ГУБИ І ПІДНЕБІННЯ	20
Арнаутова Л.В., Кашук Д.Д. ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ДЛЯ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ З АЛАЛІЄЮ	24
Арнаутова Л.В., Косюга О.А. ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННЄВОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ДІТЕЙ БІЛІНГВІВ І ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	28
Арнаутова Л.В., Стоянова М. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З НИЗЬКОЮ АБО НЕДОСТАТНЬОЮ САМООЦІНКОЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ	32
Арнаутова Л.В., Фурман М.Г. ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ІЗ ЗАЇКАННЯМ	36
Галущенко В.І., Уразова Л. Я. АКТИВІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АЛАЛІЄЮ	38
Галущенко В. І., Ставенко П.А. ЗАСОБИ ТА НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ.	41
Галущенко В.І., Ткаченко І.Г. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТІПМ.	45
Горбатюк О.Л., Ганич А.М. ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ СДУГ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	50
Горбатюк О.Л., Молявко К.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СЛУХОВОГО СПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	54
Іщенко В.М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	57
Кабельнікова Н.В., Юрко О.О. МАРКЕРИ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ДИСПРАКСІЇ ПРИ ДИФЕРЕНЦІЙНІЙ ДІАГНОСТИЦІ	60
Константинов Д.С., Лялюшкіна В.В. ІНТЕГРАЦІЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА ЛОГОПЕДИЧНИХ ВПРАВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	66

педагогічних і соціальних стратегій забезпечує стабілізацію емоційного стану дітей та їх поступову інтеграцію в освітній простір. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці науково обґрунтованих моделей дистанційної та мобільної реабілітаційної допомоги, здатних ефективно функціонувати в кризових умовах.

Список використаних джерел:

1. Гулівата І. О., Ніколіна І. І. Цифрові інструменти у реалізації безбар'єрного освітнього середовища. *Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво*. 2023. № 51. С. 37–42.
2. Луканьова Л. Єдність клініко-психолого-педагогічної складової у корекції розладів праксису у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з порушеннями інтелектуального та мовленнєвого розвитку. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2024, 3. С. 76–80.
3. Пахомова Н. Г, Баранець І. В. Напрями корекційної роботи з дітьми із тяжкими порушеннями мовлення в умовах воєнного стану. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Сер. 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2022. Вип. 43. С. 55–63.
4. Татьянчикова І., Ширіна А. Сходінками інклюзивної освіти: наук.-метод. посібник. Слов'янськ: Видавництво Б. 5І.Маторіна, 2021. 59с.

Корекційно-розвивальні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (логопедичні, психокорекційні, педагогічні практики)

Арнаутова Л.В., Аветісян К. А.

ЛОГОПЕДИЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ІЗ ЗАЙКАННЯМ: СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ПЛАВНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто сучасні підходи до логопедичної допомоги дітям із зайканням. Проаналізовано методи та стратегії корекції, спрямовані на поліпшення мовленнєвої плавності. Особливу увагу приділено ролі психоемоційного стану дитини в процесі подолання зайкання. Представлено результати експериментального дослідження ефективності комплексної корекційної програми, яка включає логопедичні, психологічні та ігрові методи.

Ключові слова: зайкання, мовленнєва плавність, логопедична допомога, корекція мовлення, дошкільники.

Постановка проблеми. Зайкання є складним мовленнєвим порушенням, що виявляється у розладі ритму, темпу та плавності мовлення в наслідок судомних скорочень артикуляційної мускулатури. Це порушення поєднує мовленнєвий і психоемоційний компоненти, ускладнює процес комунікації, створює бар'єри у взаємодії з однолітками й дорослими та може призводити

до соціальної дезадаптації дитини. У дошкільному віці заїкання часто стає причиною вторинних порушень особистісного розвитку — невпевненості у собі, тривожності, уникання мовленнєвих ситуацій.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що заїкання посідає одне з провідних місць серед мовленнєвих розладів у дітей, має стійкий перебіг та не зникає самостійно без спеціалізованої допомоги. Особливої гостроти питання набуває у сучасних умовах, коли на дітей впливають додаткові психотравмуючі чинники, пов'язані з війною: евакуації, сигнали повітряної тривоги, втрата почуття безпеки. Усе це підвищує емоційне навантаження й загострює прояви заїкання.

Аналізостанніхдосліджень. Проблема заїкання активно досліджується у вітчизняній і зарубіжній логопедії. Серед українських науковців вартовідзначити А. Колупаєву, М. Шеремет, Ю. Рібцун, С. Холостенко, які висвітлювали питання діагностики та корекції заїкання в різних вікових групах. У працях цих авторів проаналізовано причини виникнення розладу, окреслено класифікації заїкання (за формою перебігу, видом судом, ступенем тяжкості), розкрито роль емоційно-психологічних чинників у формуванні патології.

Дослідження Л. Васильєвої, Т. Філічевої, Є. Соботович зосереджені на психолінгвістичних механізмах порушення, підкреслюють важливість раннього виявлення та індивідуалізації логопедичного впливу. Зарубіжні автори (Van Riper, Bloodstein, Guitar) вказують на багатофакторність заїкання та необхідність комплексного підходу до терапії, який поєднує логопедичні, психологічні й сімейні методи.

Особливу увагу сучасні дослідники приділяють впливу стресових чинників. Так, Ю. Рібцун акцентує, що воєнні дії, порушення стабільного соціального середовища, втрата безпеки підвищують ризик виникнення заїкання або поглиблюють його прояви [3, с. 114]. Це зумовлює необхідність тісної взаємодії логопеда, психолога та батьків у процесі корекції.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення та аналіз сучасних методів і стратегій логопедичної допомоги дітям із заїканням, а також оцінка їх ефективності у формуванні мовленнєвої плавності, зниженні психоемоційної напруги та розвитку комунікативної ініціативи у дошкільників.

Теоретичні аспекти. Заїкання має складну природу. Науковці виокремлюють кілька основних чинників:

Органічні (ураження центральної нервової системи, що впливають на координацію мовленнєвої моторики).

Психологічні (стрес, психотравмуючі події, тривожність).

Лінгвістичні (затримка мовленнєвого розвитку, труднощі з формуванням граматичних конструкцій).

Генетичні (наявність подібних порушень у родичів).

Класифікаційні підходи ділять форми заїкання за видом судом (тонічні, клонічні, змішані), за перебігом (стійке, хвилеподібне), за ступенем

тяжкості (легке, середнє, важке). Перші прояви зазвичай з'являються у 2–6 років, що пов'язано з інтенсивним розвитком мовлення та підвищеною вразливістю нервової системи дитини.

Заїкання завжди має психоемоційний компонент. Діти з цим порушенням часто уникають говоріння, стають замкненими, втрачають ініціативу у спілкуванні. Тому логопедична робота має обов'язково поєднуватися з психологічною підтримкою, розвитком упевненості та позитивної самооцінки[2, с. 191].

Експериментальне дослідження. Дослідження проводилося серед дітей дошкільного віку (3–6 років), які мали різні ступені заїкання. На констатуючому етапі було використано такі методики:

- спостереження за спонтанним мовленням у грі та комунікації;

- опитувальники для батьків (виявлення частоти судом, поведінкових реакцій);

- тести на мовленнєву плавність (повторення речень, опис картинок).

Результати показали, що більшість дітей мали труднощі не лише з плавністю мовлення, а й з емоційною стабільністю: підвищена тривожність, уникання діалогу, занижена самооцінка.

На формувальному етапі було впроваджено корекційну програму, яка включала:

- дихальні вправи та артикуляційну гімнастику;

- логоритміку (поєднання мовлення та руху);

- ігрові вправи на розвиток упевненості у спілкуванні;

- психотерапевтичні елементи (релаксація, ігри на зниження тривожності);

- навчання техніці повільного, ритмічного мовлення.

Заняття проводилися індивідуально та у малих групах, з урахуванням індивідуальних особливостей дітей.

Результати та їх аналіз. Після проходження програми у більшості дітей зафіксовано позитивні зміни:

- зменшення кількості судом та мовленнєвих блоків;

- збільшення тривалості фразового висловлювання;

- поява більшої впевненості у комунікації;

- зниження рівня тривожності й уникання мовленнєвих ситуацій.

Батьки відзначали, що діти стали охочіше брати участь у спільних іграх, намагалися розповідати історії, виявляли ініціативу у спілкуванні з однолітками. Це свідчить про ефективність комплексного підходу, де логопедична робота поєднується з психологічною підтримкою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проблема заїкання у дошкільників залишається однією з найактуальніших у логопедії. Дослідження підтверджує, що ефективність корекції значною мірою залежить від своєчасного втручання та комплексного підходу, який поєднує роботу над мовленнєвою технікою, розвитком дихання, ритму, а також зниженням психоемоційної напруги.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на:
розробку інтегративних програм, що враховують нейропсихологічні особливості дітей;
використання сучасних інноваційних методів (цифрові логопедичні ігри, віртуальні тренажери);
розширення співпраці логопедів, психологів та сім'ї у процесі подолання заїкання.

Таким чином, комплексний, індивідуалізований підхід, зорієнтований на мовленнєву й емоційну сферу, є ключем до успішної корекції заїкання у дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Х. : Ранок, 2019. 304 с.
2. Літовченко О.В. Заїкання у дітей: профілактика і корекція: навчальний посібник. Одеса: Видавництво ТОВ Лерадрук, 2021. 248 с.
3. Рібцун Ю. В. Нейропсихологічний підхід у роботі з дітьми із заїканням. Подолання психотравм, зумовлених воєнними діями. Modern technologies for solving actual society's problems. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2022. С. 113-120.
4. Холостенко С.С. Усунення вад мовлення у дітей молодшого шкільного віку засобами логоритміки. Логопед: науково-методичний журнал. 2017. № 12. С. 21–27.

Арнаутова Л.В., Аніщенко А.В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ВРОДЖЕНИМИ НЕЗРОЩЕННЯМИ ГУБИ І ПІДНЕБІННЯ

Постановка проблеми. Сучасний стан логопедичної та корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають вроджені незрощення губи і піднебіння, потребує особливої уваги з боку науковців і практиків. Ця категорія дітей стикається з комплексом труднощів у мовленнєвому розвитку, що зумовлені як анатомо-фізіологічними особливостями, так і вторинними психолого-педагогічними чинниками. Актуальність дослідження визначається необхідністю пошуку ефективних шляхів ранньої діагностики та корекції мовленнєвих порушень, удосконалення методів формування звуковимови, розвитку лексико-граматичної системи й комунікативної компетентності. Особливого значення набуває створення індивідуалізованого корекційно-освітнього середовища, яке сприятиме не лише відновленню мовленнєвих функцій, а й соціальній адаптації та успішній підготовці дитини до шкільного навчання.

Актуальність останніх досліджень і публікацій. У сучасній логопедії та спеціальній педагогіці проблема розвитку мовлення у дітей із вродженими незрощеннями губи і піднебіння (ВНГП) набуває особливої значущості,

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт